

Tölgyesi József

„A lámpás én vagyok... Utat mutatok.”

Gárdonyi (Ziegler) Géza devecseri tanítósága

Az egri tanítóképzőben folytatott tanulmányai befejezése után Gárdonyi 1881. szeptember 28-tól tanított első iskolai munkahelyén, a Somogy vármegyei Karádon 1882. augusztus 13-ig. Az első tanéve számára igen keserves lett: nem azt az életformát találta ott, amelyre készült. Naplójában már alig egy hónap múlva a következőt írta: *„Átkozott község ez! Alig várom, hogy meneküljek belőle! Huber, a főtanító kocsisként bánik a tanítóval, s még arra sem méltatja, hogy néhanapján legalább egy pohár borral megkínálja.”*¹

Az első tanévi kilátástalansága után gyors egymásutánban írja az álláspályázatokat. Két helyre hívják: Szőlősgyörökre és Devecserbe. Az előbbi községben, bár családja közismert volt, ő maga is, mégis alulmaradt a választásnál. *Devecserben* viszont megválasztották.² A római katolikus iskolaszék, amelynek elnöke Supka Márton plébános³ volt, arról értesítette Gárdonyit, hogy elfogadták a pályázatát és közölte a javadalmat. *„30. szám. 1882. Díjlevél. A devecseri r. k. iskolaszék f. é. szeptember hó 5-én tartott tanácsülésben az itteni segédtanítói állások egyikére Önt nevezte ki. A Néptanítók Lapja 34. számában foglalt 300 frt. évi javadalmazás, egy szobából álló szabad lakás, fűtés és takarítás a mai naptól számítva részére biztosítatik. Stb Stb. – Kelt Devecserben, 1882. évi szept. 5-én tartott tanácsülésben. Supka Márton isk. széki elnök.”*⁴ Kötelessége volt Szent György naptól a tanév végéig reggel 6-kor tanulóival együtt megjelenni a szentmisén és ott bekapcsolódni a szent énekek éneklésébe. (Ha szükség volt arra, helyettesítenie kellett a főtanító-kántortanítót.)

Devecserben⁵ az az iskolaépület (többször bővítve), amelybe Gárdonyi megérkezett, a templom mögött ma is áll, iskolai célokat szolgál. Akkor négy tantermében négy osztályban tanultak a gyermekek. (1., 2., 3-4., 5-6.)⁶ A település közepén a nagy tér egyik oldalán húzódó iskolaépület Gárdonyi számára kellemes meglepetés lehetett a karádi után: falai kőből és téglából épültek, a tető cseréppel fedett volt. A tantermeket deszkapadló borította, a fűtést vaskályhákkal oldották meg. A tantermek fedett folyosóra nyíltak. Hozzá csatlakozott a főtanító lakása (három szoba, konyha, kamra) és a három segédtanító egy-egy szobája.⁷

Feltételezhető, hogy Gárdonyi még megérkezése napján felkereste Supka Márton plébánost, mert az iskolaszéki elnöknel teendő bemutatkozó látogatás (és köszönetnyilvánítás!) nemcsak bevett szokás, hanem kötelezettség is volt. Gárdonyi naplójában viszont (igaz, utólag és harmadik személyben megjelenítve) fennmaradt az iskolai közvetlen felettesénél, Tima Lajosnál⁸ tett látogatásának leírása. „...*Megérkezése után első útja főnökéhez, Tima Lajos főtanítóhoz irányult. Hideg kimértséggel fogadták. Ziegler Géza csak később világosult rá, miért? Tima a leányának keresett vőlegényjelöltet! Azonban alkalmatlannak tűnt foltos nadrágjával, félszeg fellépésével a vőszerepre!*”⁹

Valóban, utolérte a karádi emlék, nagyon is gyakorlatiasan. A főtanító asztalánál igen csak gyér étkezést kapott segédtanító társaival együtt. Szobája többször fűtetlen maradt. Már szeptember 22-én így fakadt ki fohászában saját nyomorúságát érezve és a kilátástalanságát ismét csak látva: „*Uram, add szent kegyelmedet... Segíts küzdelmeimben. Őrizz meg minden bajtól, hogy téged zavartalanul szerethesselek, mert csak Te vagy az, akit szeretni tudok határtalanul és lángoló szívvel. Te vagy az én egyetlen és legönzettebb atyám...*” Október 4-ére már végképp elkeseredik: „...*Ifjú vagyok, s már vannak perceim, melyben megutálom a világot!*”¹⁰

A későbbi hetekben azonban megvigasztalódott: nem csak a tanításban talált örömet, hanem Tima Lajossal is jó viszonyba került, s Karád után a lelkét ismét megérintette a szerelem. Jól megértette magát a szülőkkal, plébánosával, a káplánokkal (Orbán Mihály¹¹, Ács Sándor¹², Bécsi Márton¹³), valamint tanítótársaival.¹⁴ Tanulói is megkedvelték, akik később idős korukban is megemlegették a tanító urat. Egykori tanítványai neve között ma is több élő családnévvel találkozhatunk, mások viszont már nem találhatók meg az újra várossá lett település lakói névanyagában.¹⁵

Az 1868. évi 38. törvény előírása alapján minden vármegyében tanítóegyletet, s az esperesi kerületben tanítóköröket kellett szervezni.¹⁶ A devecseri járási (espereskerületi) tanítókör 1870-ben alakult meg. Ennek – a népiskolai törvény alapján – valamennyi tanító hivatalból tagja lett, és a tanítóknak (a legalább) évi két tanítóköri ülésen részt kellett venni. Gárdonyi Géza első alkalommal Pados Lajos¹⁷ főtisztelendő, kerületi tanfelügyelő elnökletével az 1882. november 9-én Devecserben tartott értekezleten (tanítóköri ülésen) vett részt.¹⁸

A Jegyzőkönyv szerint jelen volt Orbán Mihály devecseri káplán (nyilvánvalóan Supka Sándor megbízásából őt helyettesítve), valamint vendégként Hannig Endre tanító

Beréndről (ma Ajka városrésze), és a „kerületbeli tanítók” abc-rendben felsorolva, közöttük Czigler (így!) Géza, s természetesen Tima Lajos főtanító.

Mit láthatott, hallhatott Gárdonyi ezen a tanítógyűlésen? 9 órakor ft. (*főtisztelendő*) Pados Lajos „engesztelő sz(ent) mise áldozatot mutatott be az egylet elhunyt tagjaiért”, majd az üdvözlés után az új tanítókhöz – közöttük Ziegler Gézához is – szólt, mintegy biztatásul a tanítói pálya kötelezettségei iránt és a velük szembeni elvárásokra utalva. A Jegyzőkönyv vezetője ezt így rögzítette: „*Tanítóválasztások folytán új tagok is jöttek, kiket elnök úr lelkes szavakkal buzditott magasztos hivatalának pontos és lelkiismeretes teljesítésére, szívökre kötvén, hogy az egyháznak és a hazának hű fiaikat iparkodjanak nevelni.*”

A további események, amelyek alapján Gárdonyi megismerkedhetett a kör tanítói helyzetével, a közös ügyekkel kapcsolatos intézkedésekkel:

- Felolvasták Nagy Lajos kertai tanító köszönő levelét, amiért a kör betegsége miatt megszavazott számára 15 ft. segélyt.
- „Felolvastattott még egy tanítói állomásról szóló csödhirdetmény is...”¹⁹
- Csapó Mór pénztáros kérte, hogy a kör pénzügyi számadását a tavaszi ülésen terjeszthesse elő. A kör tagjai többsége rendezte a tagsági díjat, a többiek ígéretet tettek erre.
- Pados Lajos esperes 10 ft-ot adományozott a körnek, s ezzel a kör alapító tagja lett. („...mit az egylet lelkes éljenekkel fogadott...”) 1 ft-ot adományozott Supka Márton helyi plébános, 2 ft-ot Somogyi Lajos²⁰ somlósöllősi káplán.
- Főtisztelendő dr. Palotay Ferenc²¹ egyházmegyei főtanfelügyelő leiratát olvasták fel, amelyben tudatja, hogy mivel a tapolcai kerület tanítói létszáma ötven alatti, s azért, hogy az országos képviseleti tanítógyűlésre képviselőt küldhessenek, (erre az alkalomra) a devecseriekhez kívánnak csatlakozni.
- Az elnök a korábban meghirdetett pályázatokkal kapcsolatban javasolja, hogy mivel az öt pályamunkából három későn érkezett be, emiatt két bíráló tag a következő ülésre készítsen értékelést róluk. (Csapó – másutt: Chapó – Mór túskevári és Gondi Mátyás kisszöllősi tanítók kaptak megbízást úgy, hogy az elnök is részt vesz a bírálatban.)
- Szabó Pál padragi tanító személyesen akarta benyújtani pályázatát, de figyelmeztették, hogy ezt jelígyesen kell beadni.

- Czumpf Lajos vándorgyűléseket javasol, hogy a próbatanításokat mindenki a maga tanulóival mutathassa be. Javaslatát elvetették, a kör rendezvényei továbbra is Devecserben lesznek.
- Németh György somlóvásárhelyi és Sprencz Gyula devecseri tanítók az előadást nem tudják megtartani, mert eltávoztak a járásból. Rumpler József a Bevezetés a honismeréhez című írását olvasta fel, Porpáczy Lajos bemutató tanítást tartott 6-6 fiú- és lánytanulóval. Témája a fatenyésztés, fanemesítés volt. (Tanítását negatívan bírálták meg: nem a gyerekekhez igazodó színvonalon tanította a témával kapcsolatos ismereteket.)
- A következő tanítógyűlésen Németh József hittanból, Kreutzer Ferenc olvasmánykezelésből, Rumpler József nyelvtanból tart előadást.
- Tima Lajost és Balogh Józsefet az egylet könyvtára számára beszerzendő könyvek jegyzékének összeállításával bízták meg.
- A jegyzőkönyv aláírói: Balogh József egyleti jegyző és Pados Lajos elnök, kerületi esperes.

A tanítókör (más megnevezéssel: tanítóegylet) XVI. közgyűlését 1883. április 26-án tartották, ugyancsak Devecserben, Pados Lajos elnökletével.²²

- Az elnök két elhunyról emlékezett meg (Szigethy János kerületi esperes²³, Nagy Lajos kertai tanító, + 1883. március 24.)
- Megválasztották a II. országos tanítógyűlésre küldendő köri képviselőt, Tima Lajos devecseri főtanítót.
- A kör tagjai az országos tanítógyűlés két témája megvitatására vállalkoztak: I. Az iskola fegyelmi ügye; II. *„Miután a kerületben is van néhány nem magyar ajku népiskola, mutattassék ki: a magyar nyelv tanítása miként vihető legcélszerűbben keresztül nem magyar ajku népiskolákban?”*
- Felolvasták a beadott dolgozatokról készült bírálati jegyzőkönyvet. A pályatételt Pados Lajos helyettes esperes a tanítókör 1882. május 30-i gyűlésén ismertette: *„Miután a népiskolai oktatás azon kettős célját, hogy az egyháznak hű fiaikat, s a hazának is engedelmes és hasznos polgárokat neveljen csak úgy érheti el, ha annak egész tanrendszerét a vallás és annak sz(ent) igazságai hatják át, – mutattassék ki minden tantárgyra nézve példákkal, hogy a tanító ezen főelvet gyakorlatilag az iskolában hogyan viheti keresztül?”* A pályadíjak: az első 5, a második 4 ft.

A Jkv. szerint kettő jutalomra, kettő dicséretre érdemesült. Felbontották a jelíges leveleket, hogy megállapítsák, kik voltak a pályamunkák szerzői. Az első díjat Ziegler Géza devecseri segédtanító, a másodikat Balogh József borszörcsöki tanító, az egylet jegyzője kapta.

Gárdonyi ezzel olyan szakmai sikert könyvelhetett el, amelyet talán nem is remélt. Négy – nyilván több éve, esetleg évtizedek óta – a pályán működő tanítót megelőzve lett első, ő, aki mindössze a második tanévét töltötte a pályán. Ez egyaránt tartható szakmai (pedagógiai) és (szép)írói sikereként. S nem mellékesen, az 5 frt. jutalom néhány napra, esetleg hetekre bizonyára megkönnyítette az életét. Az sem mellékes, hogy neve, személye ismert lett a járás tanítói körében, s szakmailag bizonyára tiszteletet éreztek ifjú pályatársuk iránt.

- A Beke-pályázat²⁴ két első díját két kerületbeli tanító nyerte el. Pados Lajos a következő pályatételt körözvényben fogja ismertetni a tanítókkal.
- Felolvasták az egyházmegyei főtanfelügyelő leiratát arról, hogy be kell tartani a 8 havi szorgalmi időt.
- Csapó Mór egyleti pénztáros felolvasta a pénzügyi számadást.
- A Jkv. aláírói: Balogh József egyleti jegyző és Pados Lajos kerületi esperes, elnök.

A következő, XVII. tanítógyűlést 1883. október 25-én tartották több plébános, káplán, egy vendégtanító és 29 köri tanító részvételével. (A kör tanítóit név szerint nem jegyzeték be a jegyzőkönyvbe, de nyilvánvalóan, részt vett ezen Gárdonyi is.)²⁵

- A szentmise után tartott *értekezleten* (ez újabb megnevezése a tanítóköri ülésnek – szerző) köszöntötték az új tanítókat, akik először vettek részt az összejöveten.
- Tima Lajos felolvasta a II. országos tanítóegyesületi nagygyűlésről szóló „terjedelmes” jelentését, a szakbizottságok által kidolgozott és a nagygyűlés által elfogadott „tételeket”.
- Német György (bakony)pölöskei tanító visszaemlékezett a korábbi egyetemes és országos tanítógyűlésekre, s javasolta, hogy a veszpréme gyházmegyei tanítók *„Beke Kristóf jeles paedagogus emlékére Beke-alap czimen a veszpréme gyházmegyei tanítók özvegyei s árváinak felsegélyezésére és gyámolítására”* létesítsenek segélyalapot. Vita után úgy döntöttek, hogy a többi tanítókörhöz eljuttatják a javaslatot és véleményük után döntenek majd. Többen már ekkor jelentős hozzájárulást ajánlottak meg.

- Csapó Mór pénztáros javaslatára törölték azokat a tagdíjhátralékokat, amelyek már nem behajthatók (elhalálozások, elköltözések miatt). Szigorítottak a tagsági díj befizetésével kapcsolatban.
- Mivel a vezetőség hároméves megbízatása lejárt, új vezetőket választottak. Másodelnök Balogh József borszörcsöki, jegyző Ober János kisjenői, másodjegyző Német György (bakony)pölöskei, pénztáros Csapó Mór túskevári tanító lett. A „könyvtárnokságra” ismét Tima Lajost kérték fel. Az elnök továbbra is Pados Lajos maradt.
- Németh József dabronyi tanító az iskolai fegyelem fenntartásáról és a vallásosság szükségességéről olvasta fel értekezését. Két előadást a következő összejövetelre halasztottak.
- Pados Lajos esperes, az egylet elnöke ismét kitűzött egy pályázati témát. Ezúttal a Hogyan lesz az iskola gyakorlati, korszerű s így életrevaló? című tétel kidolgozását kérte, amelyhez 5 és 4 forint pályadíjat ajánlott fel.
- A jegyzőkönyvet Balogh József egyleti jegyző, Pados Lajos egyleti elnök és Chapó (így!) Mór és Németh József (így!) hitelesítők írták alá.

Gárdonyi e hivatalos gyűléseken és mellékesen a kötetlen beszélgetések során számos tapasztalatot szerezhetett a Somló-vidék tanítói életkörülményeiről, pedagógiai tudásukról, tanítási gyakorlatukról, azokról az oktatásügyi változásokról, amelyek itt, ebben a térségben is meghatározták az iskolák, a tanítók és a tanulók lehetőségeit. Gárdonyi későbbi – már írói – korszakában meghatározók voltak az ekkor szerzett tapasztalatai. Írásaiban nem csak az itteni tájra, a releváns hétköznapi történésekre ismerhetünk rá, hanem számos olyan családnévre is, amelyek olyan mélyen rögzültek benne, hogy szereplői nevében ezek évtizedek múltán is visszaidéződtek.²⁶

* * *

Gárdonyi jól hegedült, s jó társa lett a zenélésben Tima Lajosnak, aki zongorán és orgonán is kitűnően játszott, valamint Orbán Mihály káplán, aki fuvolájával lett a harmadik társ. Tima Lajos volt annyira széles látókörű zenész, hogy megérezte, a hagyományos, sokat énekelt-játszott szent énekek mellé karácsonyra kellene egy új szövegű, új dallamú ének. Gárdonyit bírta meg, kérlelte, s Orbán káplán is ösztönözte arra, hogy írjon énekelhető szöveget a karácsonyi éjféli szentmisére.

Gárdonyi eleget tett e kérésnek. Megszületett „a magyar Stille Nacht”, a „Fel nagy öröme...”. Akkor, 1882-ben, kisgyermek kórusa énekelte el, amely az utóbbi időben minden év karácsony éjjelén felhangzik Devecserben és más települések templomaiban is:

Fel nagy öröme, ma született,
Aki után a föld epedett.
Mária karján égi a lény,
Isteni kisdéd szűznek ölé.
Egyszerű pásztor, jöjj közelebb,
Nézd a te édes Istenedet.

Nem ragyogó fény közt nyugszik,
Bársonyos ágya nincs neki itt,
Csak ez a szalma, koldusi hely.
Rá meleget a marha lehel.
Egyszerű pásztor, térdeden állj,
Mert ez az égi és földi király.²⁷

* * *

Gárdonyi „másik énje” az a fiatalember, akinek a lelke szeretetre, szerelemre áhítozott. A karádi és szőlősgyöri érzelmes kis attackok, bár megérintették, de szíve nyitott maradt egy igazi szerelemre. Számított erre Tima Lajos főtanító úr is, aki Hermina lányának szeretett volna tanító-vőlegényt „szerezni”, ám ezt éppen Gárdonyi egyik lányrokona döntötte romba Hermina előtt.

Gárdonyi – akinek ekkorra már számos írása jelent meg a pápai és a szomszédos megyék lapjaiban –, akár magabiztos is lehetett abban, hogy akinek udvarol majd, elnyeri annak bizalmát, szeretetét, s talán szerelmét is. Viszont tudta, naplója is tanúskodik erről: szegénysége, szerénysége visszafogottá tette. Gyakran találkozott a péküzletben a tulajdonos lányával, Gergely Karolinával (Katicával)²⁸, és kölcsönös szimpátia, majd (Gárdonyira nézve kissé egyoldalú) szerelem alakult ki közöttük. A számos félreértés, nem eléggé tisztázott szituációk következtében a Gárdonyi által mélyen megélt kapcsolat felbomlott. A Gárdonyi-biográfusok egyike sem tért ki arra (mert nem volt elég információjuk ahhoz), hogy mik voltak az okai (főképpen: a fő oka!) annak, hogy Katica nem csakhogy

megszakította kapcsolatát Gárdonyival, hanem arra kérte, cseréljen álláshelyet a Sárváron tanító (völegény-)férjjelöltjével.

Gárdonyi Naplója alapján²⁹ bizonyos, hogy ő valósággal „belelovalta” magát ebbe az általa szerelemkapcsolatnak vélt szituációba, mert túlkompenzálta szeretetét. Katica néhány kedves szavát úgy értelmezte, hogy szerelmes belé a lány. Ezt azonban, a tények és Katica későbbi tettei alapján, nem feltételezhetjük. Bár kétségtelen, hogy 1882 novembere és az 1883 márciusa közötti kapcsolatukban számos romantikus elem is fellelhető, azonban a szerelem kölcsönös kiteljesedéséhez ez semmiképpen nem volt elég.

Néhány adalék ehhez:

- Katica és Gárdonyi egyaránt húszévesek voltak. Egy ilyen korú lányhoz – a kor szokásának megfelelően – néhány évvel idősebb férfi volt az elfogadott(abb) férjjelölt.
- A lány – minden szimpátiája ellenére – nyilvánvalóan érzekelte Gárdonyi mélyszegénységét, amely hosszabb távon számára aligha lett volna elfogadható. (Gárdonyi a következőt írta naplójában, utalva a maga szegénységére és Katica elvárásával kapcsolatban: *„Egész nap dolgozok, mint egy állat és már most sincs pénzem. Az este is társaim elmentek mulatni és hazajövet éjjeli zenét adtak Herminnek. Most szegény Katicám is óhajtaná, és én nem tehetem. Most bánt legjobban, hogy nincs pénzem.”*) Február 6-án jegyezte fel, hogy *„Béla (az egyik barátja, aki valószínűen Baják Béla lehetett – szerző) kikottyantotta, hogy egy Sprencz nevű tanító udvarolt előttem Katicának. ...Nagy vihar dúlt szívemben.”*
- Ki volt ez a Sprencz nevű tanító, aki ott lakozott Katica szívében? Erre a választ a tanítókör jegyzőkönyveiben található meg. Sprencz Gyula devecseri segédtanító neve először a tanítókör 1881. május 19-i jegyzőkönyvében szerepel: jelen van a „nagysomlyóvidéki r. k. tanítóegylet Devecserben tartott értekezletén”. Ugyancsak szerepel az október 13-i, majd az 1882. május 30-i jegyzőkönyvben. Ez utóbbiban olvasható, hogy az őszi ülésen előadást fog tartani. Ez viszont elmaradt, mert ekkora már a sárvári r. k. elemi népiskolában kapott állást. Ez a devecseri egy év bizonyára elegendő volt ahhoz, hogy valamilyen minőségű kapcsolat kialakuljon közöttük, és ha átmenetileg szünetelt is ez, de nem maradt elfeledve. Ennek bizonyítéka, hogy amikor Katica a szőlősgyöröki Csutorás Lujza levelét nem mutatta meg Gárdonyinak, a kapcsolat végzetessé vált: Katica visszaadta a kötetnyi hozzá írott verset, amelyet Gárdonyi elégetett. Gárdonyi július 9-i, híressé vált naplóbejegyzése egész életére szólóan meghatározta érzelmi világát, a szerelemhez, a nőkhöz való viszonyát, s azoknak a szépirodalmi

prozódiainak a világát is, amely tükörképe volt és lett önmagának: „*Ez volt az egyetlen, igazán lelki szerelmem. Nem is lesz több, tudom.*” (1883. július 9.)³⁰

Gárdonyit annyira megviselte a szakítás, hogy álláspályázatokat ír, de nem fogadták Dióson, Kőszegen és a közeli Iszkázon sem. A világtól való menekülni akarására utal az, hogy szerzetes akar lenni. A jelentkező levelet plébánosa, Supka Márton fogalmazta meg, s kitűnő minősítést írt róla. Részlet e levélből: „*Ziegler Géza egy szép sikerrel képzett hivatásos kat. tanító, jeles orgonista és éneklész, ritka becsületessége és nem köznapi lelki tehetséggel megáldott, komoly, mondhatnám magába vonuló ifjú, ki eddigi magaviseletével is bármelyik szerzetnek becsületére válnék, őtet, mint mondani szoktuk, az Isten is szerzetesnek teremtette. Ez Ziegler Gézának szellemi élethű fotografiája.*” A pozsonyi provinciális válaszul azt írta, hogy „*A szerzetesi pályáról elkésett, de ha hivatást érez magában, laikus fráternek beveszem...*”³¹

Így aztán Devecserben maradt, s elkezdte az 1883-84-es tanévet.

Amikor decemberben Katica (édesanyja kíséretében) azt kérte tőle, hogy cseréljen állást a leendő vőlegényével, Sprencz Gyulával (hogy ő visszajöhessen Devecserbe), Gárdonyi megadóan beleegyezett ebbe.³² December 26-i időponttal felmondta itteni kinevezését, és január 20-tól már a sárvári iskolában tanított.³³

* * *

Gárdonyi devecseri, alig több mint egy év alatti működését a szépirodalmi munkára történő felkészülés, a műfajok közötti tájékozódás, az anyaggyűjtés, a primer élmények befogadása, saját érzelmei megtapasztalása, szellemi erőgyűjtése és jövőképe kialakulása időszakának tekinthetjük. Mindössze néhány kisebb-nagyobb elbeszélés az, amit ekkorból számon tarthatunk (Zolika orra, A zászló átmarad, Zivatar pékéknél stb.), amelyek azonban élete oeuvre-jében jelentéktelennek tűnnek. Sokkal fontosabb annak az ambíciójának a tudatos kibontakozása, amely az íróvá érés felé vezette. A rendszeresnek tekinthető „írásgyakorlás” Devecserben előiskolája volt annak, hogy előbb-utóbb rátaláljon saját egyéni írói stílusára, szókincsanyagára, szövegei dramaturgiai megkomponálására.

Az a sok (és sokk-)hatás, amely itt érte, élete végéig elkísérte: ezek motívumai ott vannak elbeszéléseiben, novelláiban, regényeiben, és ott vannak magánélete sorsfordulóiban is.

* * *

Az immár várossá és ismét járási székhellyé lett Devecser híven örködik Gárdonyi itteni örökségén. Az évtizedek során kialakították és megerősítették azokat a kultuszjellegű programokat, amelyek évenként vissza-visszatérő ünnepet jelentenek a diákoknak és a felnőtteknek is. Néhány ezek közül:

- Diákok országjáró kirándulása a Gárdonyi-emlékhelyekhez.
- Gárdonyi-kiállítások.
- Gárdonyi mesemondó verseny.
- Gárdonyi-színművek előadása.
- Koszorúzások Gárdonyi-évfordulókon.
- Iskolai megemlékező (Gárdonyi-)névadó ünnepség és programok.
- Gárdonyihoz (is) kapcsolódó neveléstörténeti konferenciák rendezése.
- A tanulók számára Gárdonyihoz, műveihez kapcsolódó pályázatok stb.

1936-ban az iskola falán felavatták Vörös János szobrászművész Gárdonyira emlékező bronz reliefjét „Ebben az iskolában tanított Gárdonyi Géza tanító 1882-1883” felirattal.

A helyi általános iskola 1955-ben felvette a Gárdonyi Géza nevet.

1973-ban a vár parkjában Gárdonyi-mellszobrot avattak. (Konyarcsik János szobrászművész alkotása, amelyet a 150. évfordulón helyeztek át a kisiskola mellé.)

2002. december 7-én a plébániatemplom bejáratánál a „Fel nagy örömmre...” emlékére Gárdonyit és a szöveges kottát ábrázoló bronz reliefet avattak.

Több képzőművész Gárdonyi-portróját őrzik a város intézményei. (Simon M. Veronika, Kovács József, Trombitás Veronika alkotásai)

Két, Gárdonyival kapcsolatos művet jelentettek meg:

- Váth János: Gárdonyi életrajza (1929) reprintjét 1997-ben és
- Czeidli József: Gárdonyi Géza és Devecser (2010) című kötetét.

Jegyzetek

- 1 Idézi: Gárdonyi J., 2008. p. 77. Gárdonyi, gyakori akkori szokás szerint, a főtanító „asztalánál étkezett”, vagyis ez benne volt a járandóságai között.
- 2 A devecseri állaspályázatot a helyi iskolaszék hirdette meg a Néptanítók Lapja 1882. évi 34. számában. Gárdonyi ennek alapján adta be pályázatát. Vonzó lehetett számára az évi 300 forintos fizetés, amely viszonylagosan jó megélhetést biztosíthatott volna számára.
- 3 Teljes nevén Supka Márton Sándor (Várpalota, 1821. március 15. – Devecser, 1886. január 9.) Adminisztrátor Devecserben 1852. június 4-től, majd június 22-től plébánosként működött haláláig. Egyházi munkáját káplánok segítették, akik közül később többen magas egyházi tisztséget töltöttek be. Több évtizeden át iskolaszéki elnök, az iskola igazgatója volt. Több helyi társadalmi szervezetet alapított, működtetett és ezekben vezető tisztségeket látott el. 1875-ben építtette fel (egy régebbi helyén) az 1760-as években elkészült templom mögött ma is működő iskolaépületet, amelyben Gárdonyi is tanított. Végrendeletében 1000 ezüst forintot hagyott az iskolaépület karbantartására és az iskolás gyermekek tankönyvekkel történő ellátására. Hívei körében népszerű, megbecsült plébános volt. Sírja a régi temetőben van. Életrajza: Pfeiffer, 1987. p. 942; Tilhof, 2007. p. 142.
- 4 Idézi: Gárdonyi J., 2008. p. 89., illetve részben Veress D., 1996. p. 207.
- 5 Devecser közigazgatási jogállása ekkor nagyközség, járási székhely. Lakóinak száma az 1883-1884-es tanévi vármegyei tanfelügyelőségi felmérése szerint 3685 fő volt. (3634 magyar, 48 német és 3 szlovák anyanyelvű, közülük 3336 katolikus, 45 református, 28 evangélikus és 276 izraelita vallású). Fő birtokosa az Esterházy grófi család volt. A 18. század elején még az evangélikus vallásúak voltak többségben, azonban a 18. század első felében már jelentős a katolikus dominancia. 1882-ben számos hivatal, gazdasági érdekeltségű vállalkozás, helyi kisiparos, s több kulturális és vallási jellegű egyesület működött a Torna-patak menti településen. Különösen kiemelkedő volt a Polgári Olvasókör, a Casino, valamint a Devecser-városlódi Tanítókör tevékenysége. 1944-ig a több száz fős izraelita lakosság gyermekei számára külön iskola működött.
- 6 Arra, hogy Gárdonyi melyik osztályt tanította, nincs adatunk. Az 5-6. osztályosokat mindig a főtanító oktatta.
- 7 Az iskola felszerelése igen gyér volt: 4 térkép (Veszprémvármegye, Magyarország, Európa és az öt földrészt ábrázoló), egy számológép és egy földgömb, háromlábú táblák krétával, törölronggyal, hosszú, több férőhelyes padok tintatartó-mélyedéssel, asztal, szék és fogas a tanítóknak. A két nagyobb tanteremben 5-5, a két kisebbben 2-2 ablak volt. Az udvaron a tornaórákhoz volt korlát, létra, pózna, kötél, nyújtórúd. Arról, hogy voltak-e az iskolában a tanítók számára szakkönyvek és tanulók részére nem tankönyvek, nincs adatunk, de feltételezhető ezek megléte, mert az 1868. évi 38. törvény kötelezte erre az iskolaszékeket.
- 8 Tima Lajos (1840 - Budapest, 1903. július 5.) 1873-ig a közeli Kertán tanított, majd mindvégig Devecserben kántortanító (főtanító), később iskolaigazgató. A helyi iskolatörténet egyik kiemelkedő személyisége, aki több helyi egyesületben viselt tisztséget. Több éven át a Devecser-városlódi római katolikus tanítókör (később: egyesület) elnöke. Elnökévé választotta a Polgári Olvasókör is. 1896-ban vezetője a Budapesten tartott katolikus tanítók ezredévi nagygyűlésén részt vett járási tanítóküldöttségnek. Jó zongoristaként tartották számon, s karnagyként működött az általa szervezett Daloskörnél. Felesége Peitl Anna (1868 - ?) tanítónő lett. Hat gyermekük született. Sírja a helyi régi temetőben van.
- 9 Idézi Veress D., 1996. p. 207.
- 10 Gárdonyi J., 2008. p. 89. és Veress D., 1997. p. 207.

11 Orbán Mihály (Veszprém, 1850. augusztus 25. – Nemesvita, 1902. április 14.) 1881 és 1883 között volt devecseri káplán. Kitűnően játszott „flótán” (= fuvolán). Nemesvitai plébánosként fejezte be életét. Bővebben: Pfeiffer, 1987. p. 797.

12 Ács (eredetileg Áts) Sándor helyi születésű volt. (1855. december 23. – Káptalanfa, 1903. március 12.) 1882-1883-ban volt káplán Devecserben. Élete utolsó évtizedében Káptalanfán plébános, valamint a sümegi esperesi kerület tanfelügyelője. Bővebben: Pfeiffer, 1987. p. 228.

13 Bécsi Márton (Lébényszentmiklós, 1858. március 12. – Káptalanfüred, 1945. március 19.) 1883. július 23-tól 1884-ig volt káplán Devecserben. Legmagasabb egyházi méltósága: veszprémi kanonok. Bővebben: Pfeiffer, 1987. p. 75.

14 Gárdonyi működésének devecseri időszakából az iskola iratanyaga – néhány lap kivételével – hiányzik. Ugyancsak hiányzik a dabronyi iskoláé is. (Az előző és az utána következő évek anyaga megvan a veszprémi Érseki Levéltárban. Valószínűsíthető, hogy valamikor „kiemelték” ezeknek az éveknek az iratanyagát, s ma már nem fellelhetők.) Az iskolaszék személyi összetétele 1878-ból ismert, ezt követően csak az 1883 utáni.

15 Többek között: Baják, Balikó, Barát, Barbarics, Bodoky, Bors, Bukovics, Burucs, Erhart, Fraszt, Gizbauer, Golden, Györffy, Nemes, Peszmeg, Pezenhoffer, Ujváry, Varga, Vesztróczy stb. A névanyag a korabeli családi nevek alapján feltételezhető, többek között az 1882-83-as évekből a helyi Polgári Olvasókör névanyaga alapján.

16 „A községi nép- és polgári iskolai tanítók kötelesek minden tankerületben tanítói testületté alakulni. A tankerületi tanítói testület annyi körre oszlik fel, a hány járása van a megyének. A járási körök, a községek segélyezésével, kötelesek évenként kétszer, az egész testület pedig évenként egyszer tanítói értekezletre egybegyülni.” In: 1868. évi 38. tc. 147.§.

Veszprém vármegyében már 1868-ban megalakult a vármegyei római katolikus tanítóegylet, amelynek „*Czélja a nevelés szentügyének, nagyobb és kisebb értekezletekben kölcsönös eszmecsere által közvetített előmozdítása. A nevelés ügyének előmozdítására az önképzés multhatatlanul szükséges levén: az egylet rendes tagjává lenni az egyház megyénkben minden néptanító – a vizsgán átesett helyettesek és segédek – állásánál fogva köteleztetik.*” Részlet: Néptanítók Lapja, 1868. p. 430.

A devecseri járási tanítókör 1870-ben alakult meg. Jegyzőkönyvét 1875-től 1943-ig vezették. A kéziratos jegyzőkönyv-kötet a szerzőnél van Molnár József (Csabrendek, 1897-Mosonszolnok, 1989) egykori devecseri tanító, a kör utolsó elnöke ajándékként. A tanítókör neve több alkalommal megváltozott. (A jegyzőkönyv anyaga bevezető tanulmánnyal, kommentárokkal, adatbázisokkal kiadásra kész.)

17 Pados Lajos (Búcsúszentlászló, 1835. szeptember 8. – 1905. június 19.) 1869-től Felsőiskázon plébános, 1880-tól kerületi esperes. Ez utóbbi és kerületi tanfelügyelői tisztsége révén volt elnöke a tanítógyűlésnek. Bővebben: Pfeiffer, 1987. p. 807.

18 XV. Jegyzőkönyv a „nagysomlyóvidéki r. kath. tanítóegylet” üléséről. Jkv. p. 43-46. (A Gárdonyi-biográfusok előtt ismeretlen volt a devecseri tanítókörben történő részvétele.)

19 A kor szóértelmezése szerint a csödhirdetmény a megüresedett (betöltetlen) tanítói állás meghirdetését jelentette.

20 Róla nem lelhetőek fel életrajzi adatok.

21 Palotay (eredetileg: Peska) Ferenc (Palota – ma: Várpalota, 1829. október 4. - Veszprém, 1909. február 4.) veszprémi kanonok, a püspöki javak kormányzó, nagyprépost, püspöki helynök, egyházmegyei főtanfelügyelő. „*Maradandó emléket hagyott, különösen mint főtanfelügyelő. Határtalan buzgósággal és bölcs tapintattal*

látogatta az egyházmegye összes iskoláit. A tanítók anyagi és szellemi érdekeit atyailag szívében viselte és azoknak bajait lehetőleg orvosolta.” Bővebben: Pfeiffer, 1987. p. 168-169.

22 Jkv. p. 47-49.

23 Szigethy Nep. János (Győr, 1820. február 7. – Somlósőzlős, 1882. december 3.) Esperesként a környék jelentős iskolaépitője, épületvásárlója volt, többek között 1875-ben az ő kezdeményezésére épült új négy tantermes, tanítólakásos iskola Devecserben, amelyben a tanítógyűléseket is tartották. (A Jkv-ben halála napjaként december 2. szerepel.) Bővebben: Pfeiffer, 1987. p. 985.

24 Beke Kristóf Ince (Torony, 1783. július 28. – Veszprém, 1862. november 2.) Plébános, a veszprémi Dávid Árvaház igazgatója, a veszprémi r. k. tanítóképző tanára, jelentős pedagógiai szakíró. Bővebben: Pfeiffer, 1987. p. 273-274.

25 Jkv. p. 50-55. (Elírt oldalszámok: az 52-53. számok kimaradtak.)

26 Néhány devecseri családnév eredetiben szerepel, másokat egy-két magán- vagy mássalhangzóval megváltoztatta. Pl. Soós (Soós), Szűcs (Szűcs), Baracs (az eredeti: Burucs), Gál (Gaál), Szekeres (Szekeres), Sárközi (Sárközi), Bogár (Bognár), Baczonyi (Bakonyi), Tuli (Turi), Réti (Réfi) stb.

27 Z. Szalai Sándor véleménye szerint az ének harmadik, itt nem közölt versszakát nem

Gárdonyi Géza írta. Ezt az autentikus, stilisztikailag is védhető véleményét tiszteletben tartva mellőztem a befejező strofa közlését.

28 Gergely Karolina (Ajka, 1882. - Devecser, 1888. december 1.) A helyi pék, Gergely Ferenc és Rupert Borbála lánya. Tüdővészben halt meg. Sírja Devecserben a régi temetőben van. Bővebben: Tilhof, 2007. p. 62.

29 A Naplóból számos részletet közöl Gárdonyi J., 2008. p. 92-97.

30 Gárdonyi devecseri működésével kapcsolatban számos írást, fényképet és egy kötetet tett közzé Czeidlí József, a devecseri általános iskola tanára, aki a helyi Gárdonyi-kultusz programjai egyik fő szervezője. Jelentős a Gárdonyihoz kapcsolódó fotóarchívuma. Ugyancsak helyi Gárdonyi-kutató M. Mester Katalin tanár-író, művelődéskutató.

31 A két levél teljes szövegét közli Gárdonyi J., 2008. p. 99-101.

32 Gergely Karolina és Sprencz Gyula házassága rövidesen felbomlott, s az elvált nő ismét férjhez ment, ezúttal egy Dusbaba Béla nevű férfihoz. (Az ő személyes adatai jelenleg ismeretlenek.) Valószínű, hogy tőle is elvált, mert a halotti anyakönyvbe leánykori nevén jegyezték be.

33 A sárvári r. k. iskolaszék 1883. december 26-án választotta meg segédtanítói állásra. Erről a szombathelyi püspök, Hidas Kornél nevében dr. István Vilmos püspöki titkár értesítette.

Irodalom

A Devecseri Római Katolikus Tanítókör jegyzőkönyvei 1875-1943.

Bándi László: Történeti emlékek Veszprém megyében. Veszprém Megye Tanácsa és a Hazafias Népfront Veszprém megyei Bizottsága, Veszprém, 1980.

Brassai Zoltán: Gárdonyi Géza. Művészetek Háza, Veszprém, 2003.

Czeidli József: Gárdonyi Géza és Devecser. Gárdonyi Géza Közös Fenntartású Általános Iskola és Óvoda, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Devecser, 2010.

Gárdonyi Géza: A lámpás. Fekete Sas Kiadó, Bp., 2000.

Gárdonyi Géza: Az én falum. Szent István Társulat, Bp., 2005.

Gárdonyi József: Az élő Gárdonyi. Kairosz Kiadó, Bp., 2008.

Harmath István, Katsányi Sándor: Veszprém megye irodalmi hagyományai. Veszprém megyei Tanács V. B. művelődésügyi osztálya, Veszprém, 1984.

Ila Bálint, Kovacsics József: Veszprém megye helytörténeti lexikona. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1964.

Lipp Tamás: Így élt Gárdonyi Géza. Móra Ferenc Könyvkiadó, Bp., 1989.

Pfeiffer János: A veszprémi egyházmegye történelmi névtára (1630-1950). Görres Gesellschaft, München, 1987.

Tilhof Endre: Devecseri életrajzi lexikon. Devecser Város Önkormányzata, Városi Könyvtár, Devecser, 2007.

Tóth Tibor összeáll.: Gárdonyitól Gárdonyiról. Tankönyvkiadó, Bp., 1990.

Váth János: Gárdonyi Géza életrajza. Dunántúli Tanítók Lapja, Szombathely, 1929. Reprint: Devecseri Kastélykönyvtár, Devecser, 1997.

Veress D. Csaba: Devecser évszázadai. Devecser Nagyközség Önkormányzata, Devecser, 1996.

Z. Szalai Sándor: Gárdonyi nagy útja. Kairosz Kiadó, Bp., 2013.

MELLÉKLET

Devecseri iskolások írásai Gárdonyi Gézaról

Marton Ivett: *Miért szeretem Gárdonyi Gézát?*

Gárdonyi Géza (1863-1922) regény- és novellaíró a kisember sorsa iránt mélyen érdeklődő irodalmár, akinek a művei mindmáig közkedveltek a fiatalok és a felnőttek körében. Az én falum (1898) című novelláskötetében megelevenednek a korabeli falu hétköznapijai, az Egri csillagok (1901) és A láthatatlan ember (1902) című történelmi regényei pedig a hazaszeretet szép megnyilvánulásai.

1882. szeptember 5-től 1883. december 26-ig Devecserben tanított. Itt szerzett élményeiből táplálkozik A zászló átmarad című novellája és itt írta a Zolika orra című regényét. A „Fel nagy örömré...” kezdetű egyházi ének szövege is az ő nevéhez fűződik. (...)

Novelláiban az egyszerű észjárású, tiszta erkölcsű embereket jeleníti meg nagy szeretettel, őszinte melegséggel. (...) Azt az életformát eleveníti meg az utókor számára, ami ma már teljességgel ismeretlen az emberek számára. A föld szeretete, a családi összetartás, a megélhetésért folytatott napi küzdelem, az emberek egymáshoz való pozitív viszonyulása napjainkban sajnós, nagyrészt már a múlté. Előtérbe került az egyéni érvényesülés, a jólét utáni vágy, melyet nem kísértettvágy, helyébe a tudás alábecsülése költözött, a tartalom nélküli csillogás értékelése. Nem tudunk gyönyörködni egy-egy virág szépségében, nem tudjuk megragadni a pillanat varázsát, mert nem ismerjük azt a titkot, melyet Gárdonyi tanított annak idején. Nem tanultuk meg, hogy az „emberi arc szent”, melyet nem lehet megütni, nem ismerjük már azt a törvényt, hogy a tanítónk, tanárunk tulajdonképpen „lámpás”, aki jóra és a világ megismerésére tanít bennünket, s ezért fokozatosan ki9vesznek belőlünk azok az értékek, amik az embert emberré teszik. Nem mondom, hogy én tökéletes kisdíák vagyok, de elszorul a szívem, ha látom és hallom, hogyan viselkednek a mai gyerektársaim a felnőttekkel, tanáraikkal.

Nekik szeretném ajánlani Gárdonyi Géza novelláit, hogy megismerjék az örök igazságot, az erkölcsi tisztaságot, a józan emberi ész törvényeit.

Oláh Kinga: *A legkedvesebb Gárdonyi-könyvem*

Gárdonyi Géza legismertebb remekműve az Egri csillagok című regénye. A 6. osztályban közös olvasmányunk volt, elolvastam, s nagyon megtetszett.

Az író ma török hódoltság szomorú éveit eleveníti meg mozgalmas képekben mély humanizmussal. Bár sok romantikus, kitalált elem van a műben, korfestése hiteles. Gárdonyi Géza komoly kutatómunkát végzett műve megírása előtt, s nagyon sok valóságos történelmi személy jelenik meg a cselekményben. Bornemissza Gergely életútját, Cecey Évához fűződő szerelmi viszonyát bontakoztatja ki a gyerekkoruktól az életpálya csúcsát jelentő egri győzelemig. Ez a mű alkalmat ad az írónak arra, hogy emléket állítson a törökkel küzdő, hazájukért életüket áldozó magyar vitézeknek. Ezen kívül a tulajdonképpeni alapkérdése: hogyan alakul, változik a visszahúzó, passzív ember a történelmi események sodrában. Ez a kérdés mindig is foglalkoztatta az irodalmárokat épp úgy, mint az egyszerű embereket. Vajon van-e beleszólásunk saját életünk alakulásába, vagy tőlünk független, magasabb rendű politika résztvevői vagyunk? A magyarság története tele van hősi és kevésbé diadalmas eseményekkel. A tatárjárás, a török hódoltság, a világháborúk, a belviszályok mind-mind megedzették a szegény emberek erejét. De vajon milyen szerepük volt az események alakításában: résztvevői vagy csak elszenvedői voltak a történéseknek? Erre a kérdésre is választ találunk a Gárdonyi-regényben. Bornemissza Gergely, a szegény jobbágyfiú hazaszeretetével, hősiességével nem csupán báb a történelmi folyamatban, hanem cselekvő részese, s így lesz egyike az „egri csillagoknak”, akiknek a tette mindmáig halhatatlan marad a magyarság sorsának alakulásában.

Nagy-Ádám Patrik: *Élményeim egy Gárdonyi-versenyen*

Minden tanévben, októberben megrendezzük iskolánk névadója tiszteletére az ún. Gárdonyi-napot. Ezen a napon hagyományos programelemek a Gárdonyi-szobor megkoszorúzása kis emlékműsor keretében, az első osztályosok felavatása iskolai jelvény adományozásával esti, szülőknek szervezett Gárdonyi-gála. A délelőtti rendezvények elsősorban ismeretszerzésre, játékosságra épülnek, s a leggyakoribb témák: Gárdonyi Géza devecseri élményei, életútja, személyisége.

Különböző tevékenységformákban elevenítjük fel a nagy író életútját. Ilyenek például:

- Gárdonyi-emlékhelyek felkeresése Devecserben

- Gárdonyi-totó kitöltése internetes, illetve könyvtári kutatómunkával
- Gárdonyi mesemondó verseny
- Gárdonyi-színdarabok bemutatása
- Az Egri csillagok filmváltozatásnak bemutatása
- Gárdonyi-művek illusztrációjának elkészítése
- Gárdonyi-kiállítás rendezése
- Gárdonyi-korabeli iskolai tárgyak bemutatása

Mindezek a programok minden évben sok élményt jelentenek számomra, mindig új és új ismeretekkel bővítik meglévő tudásomat az íróról.

Molnár Regina: *A legkedvesebb Gárdonyi-könyvem*

Gárdonyi Géza (1863-1922) a legkedvesebb regényének nevezte *A láthatatlan ember* című művét, s számomra is kedves olvasmányaim egyike.

A műben Attila hun király kora kel életre. Az Előszóban a főszereplő szavait olvashatjuk: „Hát, én volnék az, Zéta. S bizony mondom: nem ismer engem senki... Az embernek csak az arca ismerhető, de az arca nem ő. Ő az arca mögött van. Láthatatlan.” Tulajdonképpen Zétában, a kis rabszolgafiúban a bölcselkedő, pesszimizmusra hajlamos kamasz Gárdonyi rejtőzik.

A regényben a hunok győzelmét bizonygatja a fejlett kereskedelemmel és kézműiparral rendelkező, műveltebb Kelet-római Birodalom, valamint a hatalmas hadászati erőt képviselő Nyugat-római Birodalom fölött. Szívvel-lélekkal a hunok mellett foglal állást. Emberi romlatlanságukat, becsületességüket dicséri, s ezt vési az olvasó emlékezetébe szépen kimunkált jeleneteivel és jellemeivel. A hunoknál nincs adó, ott nem zsákmányolják ki az embereket, nem száll apáról fiúra a hatalom, hanem mindenkinek magának kell bebizonyítania alkalmasságát a tisztségekre. Gárdonyi egy romlatlan, idilli világot dicsóít, amely, ha nem is felel meg tökéletesen a történelmi valóságnak, mindenképpen gondolkodásra készíti az olvasót. Bár történelmi tények nem bizonyítják a hun-magyar rokonságot, az író Attila (Attila) fatányéros-fakupás egyszerűségének, jellemének megrajzolásával egy igazi népvész alakját állítja példaképnek.

Számomra érdekes volt annak a letűnt világnak az ábrázolása, melyről a mai történelemkönyvek már csak alig tesznek említést. Az „Isten ostorá”-nak nevezett Attila hun király, akinek maga Isten adott kardot, akitől rettegett egész Európa, aki – a monda szerint

hármás koporsóban temettek a Tiszába –, megjelenik mondavilágunkban, de emberi arcáról ebben a regényben kaphatunk elképzelhető képet. Zéta, a rabszolgafiú sorsán keresztül pedig betekintést nyerhetünk abba a történelmi korba, ahol a rabszolgaság elfogadott volt.

A mű nyelvezete egyszerű és természetes, könnyű és olvasmányos, és mindenkinek ajánlani tudom elolvasására.

Oláh Barbara: *Miért jó a Gárdonyi iskolába járni?*

Oláh Barbara vagyok. 11 éves koromig Kelet-Magyarországon, Hajdú-Bihar megyében éltem családommal, s 5. osztályos voltam, amikor ikertestvéremmel és anyuékkal Devecserbe költöztünk. A helyi Gárdonyi Géza Általános Iskolába írtak be bennünket.

Eleinte némi idegenkedéssel tekintettünk az új körülményekre, de aztán a szép, közelmúltban felújított iskolaépület, a barátságos diáktársak, a segítőkész pedagógusok megkönnyítették beilleszkedésünket. Nem mondom, hogy az új osztályközösségben mindenkivel egyformán jóban vagyunk, de mindjárt kialakult két barátságos, jól tanuló lánnyal egy olyan szoros kötődés, ami már igazi barátságnak nevezhető. „Négyes fogatunk” jóban-rosszban együtt van, segítünk egymásnak a tanulásban, s egy közös érdeklődési kör is együtt tart minket: a lovak szeretete, a lovak világa. Szeretünk olvasni, főként a lovakról és más állatokról. Ez a barátság egy olyan megtartó erőt jelent számunkra, hogy amikor felvetődött az év elején, hogy szüleink átíratnak minket egy hatosztályos gimnáziumba, mi ellenezük a legjobban az iskolaváltást. Járunk zeneiskolai foglalkozásokra, s egyre több tanulmányi versenyen bizonyíthatjuk, mérhetjük össze tudásunkat. Voltunk nyelvi versenyen, szavalóversenyen, s elégedetten tapasztaltuk, hogy nem vagyunk lemaradva sem tudásban, sem képességek terén a többi környéki „kiemelt” iskolától. Ösztöndíjat is kapunk év végén tanulmányi előmenetelünkért, szorgalmunkért, közösségi munkánkért.

Néha persze vannak konfliktusaink az iskolatársak körében, melyeket az irigység generál, de mi már éretten felül tudunk emelkedni ezeken a buktatókon, s megpróbáljuk a helyzetek jó oldalát nézni, s minél többet tenni az új közösségünkért.